

ΣΑΝ
ΣΗΜΕΡΑ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Γεγονότα

1241 - Οι Μογγόλοι συντρίβουν τα πολωνικά στρατεύματα στην Κρακοβία και λεπτατούν την πόλη.

1848 - Επανάσταση του Μαρτίου: στο Βερολίνο πραγματοποιείται ένοπλη πάλη μεταξύ πολιτών και στρατού, με απολογισμό περίπου 300 νεκρούς.

1913 - Ο βασιλιάς Γεώργιος Α΄ της Ελλάδας δολοφονείται στην πρόσφατα απελευθερωμένη πόλη της Θεσσαλονίκης.

1915 - Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: Εκστρατεία της Καλλίπολης. Τρία θωρηκτά βυθίζονται κατά τη διάρκεια αποτυχημένης βρετανικής και γαλλικής ναυτικής επίθεσης στον Ελλήσποντο.

1922 - Ο Μαχάτμα Γκάντι καταδικάζεται σε έξι χρόνια φυλάκιση για πολιτική ανυπακοή, από τα οποία θα εκτίσει μόνο δύο.

1944 - Έκρηξη του Βεζούβιου στην Ιταλία.

1961 - Μαζικές εκκαθαρίσεις όσων διαφωνούν με την φιλοκινεζική στροφή του Ενβέρ Χότζα αναφέρονται στην Αλβανία, ενώ η Μόσχα ανακινεί το Βορειοπειρωτικό, καταγγέλοντας διωγμό των Ελλήνων της Βορείου Ηπείρου.

1965 - Ο κοσμοναύτης Αλεξέι Λέονοφ, αφήνοντας το διαστημόπλοιο του Βοσκόντ 2, γίνεται ο πρώτος άνθρωπος που περπατά στο διάστημα.

1980 - Στο κοσμοδρόμιο του Πλεσέσκ στη Ρωσία, 48 άτομα σκοτώνονται από την έκρηξη πυραύλου Βοστόκ-2Μ στην εξέδρα εκτόξευσής του κατά τη διάρκεια τροφοδοσίας καυσίμου.

1990 - Δώδεκα πίνακες αξίας 100 εκατομμυρίων δολαρίων γίνονται λεία δύο ληστών, οι οποίοι προσποιούνται τους αστυνομικούς. Οι πίνακες εκλάπησαν από το Μουσείο Ισαβέλλα Στιούαρτ Γκάρντνερ στη Βοστώνη και αποτελούν τη μεγαλύτερη κλοπή της αμερικάνικης ιστορίας.

Γεννήσεις

1844 - Νικολάι Ρίμσκι-Κόρσακοφ, Ρώσος συνθέτης

1844 - Μικέλης Άβλιος, Έλληνας ποιητής

1858 - Ρούντολφ Ντίζελ, Γερμανός μηχανικός

1869 - Νέβιλ Τσάμπερλεν, Άγγλος πολιτικός

1903 - Γκαλεάτσο Τσιάνο, Ιταλός πολιτικός

1917 - Πέτρος Δήμας, Έλληνας λογοτέχνης

1932 - Τζον Άρνταϊκ, Αμερικανός συγγραφέας

1936 - Φρεντερίκ Ντε Κλερκ, Νοτιοαφρικανός πολιτικός

1939 - Γιάννης Μαρκόπουλος, Έλληνας συνθέτης

1985 - Κλέλια Πανταζή, Ελληνίδα αθλήτρια

Θάνατοι

1913 - Γεώργιος Α΄, βασιλιάς της Ελλάδας

1936 - Ελευθέριος Βενιζέλος, Έλληνας πολιτικός

1965 - Φαρούκ, βασιλιάς της Αιγύπτου

1982 - Ιωάννης Σόντης, Έλληνας νομικός

1983 - Ουμβέρτος Β΄, βασιλιάς της Ιταλίας

1993 - Θάνος Κωτσόπουλος, Έλληνας ηθοποιός, σεναριογράφος και σκηνοθέτης

1996 - Οδυσσεάς Ελύτης, Έλληνας ποιητής

2006 - Γεώργιος Παγιωτέλης, Έλληνας δημοσιογράφος

2017 - Τσακ Μπέρι, Αμερικανός τραγουδοποιός

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης (φωτό: Γιάννης Δραμιτινός)

ΜΕΡΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟ ΕΒΔΟΜΟ Β΄

Στη ζωγραφική της Χαρίκλειας Διακοβασίλη, βλέπουμε ότι έχουμε να κάνουμε θεματολογικά με την αναπαράσταση ενός κόσμου που δεν μπορεί να περιοριστεί, ούτε από τόπο ούτε από χρόνο, όπως γίνεται με την ηθογραφική ζωγραφική.

«Πες μου πως βλέπεις την ιστορία για να σου πω ποιος είσαι»

Για τη ζωγραφική της Χαρίκλειας Διακοβασίλη

Οι τέχνες και τα γράμματα που παράγονται στην Αυστραλία αντανακλούν τις κοινωνικές διαφοροποιήσεις που έλαβαν χώρα μεταπολεμικά. Από έρευνα που διενεργήσαμε για το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα και την πρώτη δεκαετία του 21ου (δες Η Ελπίδα Σε Κρίση, Εωθινό 2017.), Διαπιστώσαμε ότι το αισθητικό ρεύμα του Κοινωνικού Ρεαλισμού που κράτησε μέχρι τη δεκαετία του 1960, ξεπεράστηκε από τη δεκαετία του 1970, όταν οι άνθρωποι έζησαν τη σταδιακή υποχώρηση των συλλογικών κοινωνικών κινήσεων, την ανάπτυξη του ατομικισμού και την καθιέρωση του πολιτιστικού σχετικισμού. Αυτή η κατάσταση επηρέασε όχι μόνο τους καλλιτέχνες που ανοίκουν στα παιδιά των μεταναστών, αλλά και τους καλλιτέχνες πρώτης γενιάς μεταναστών. Όλους εκείνους που στο έργο τους εντοπιζόταν ακόμα δυνατές παραδοσιακές αξίες. Στο έργο τους είχαμε μια σταδιακή αλλοίωση της ανθρώπινης μορφής, η οποία αντανάκλωσε αξιακές ανασφάλειες. Από τον Παπαλιώζη μέχρι τον Αβραμούδα είχε διανυθεί μια τεράστια απόσταση όπου η ανασφάλεια του μετανάστη τον πρώτο καιρό εξελίχθηκε σε στρόβιλο διαλυτικών παραισθήσεων.

Μια παρόμοια πορεία έχουμε όταν μελετούμε και τη λαϊκή ζωγραφική, που ασκούν μέλη της πρώτης μεταναστευτικής γενιάς. Άνθρωποι που σήμερα έχουν περάσει στις μεγάλες ηλικίες. Μια τέτοια περίπτωση είναι του Γιώργου Ορφανού, του Γεράσιμου Λυμπεράτου και της Χαρίκλειας Διακοβασίλη. Περιπτώσεις τέτοιων ανθρώπων που ανήκουν στις πρώτες γενιές μεταναστών και σημειωτέον, είναι αυτοί που κρατήθηκαν μέσα στις οργανώσεις, όταν οδηγούνται στη ζωγραφική, δεν περιγράφουν ρεαλιστικά αυτό που έζησαν μέσα στην παροικία, και στις οργανώσεις. Η περιγραφή απαιτεί ένα υποκείμενο που δέχεται ότι υπάρχει μπροστά του ένα αντικείμενο που χρήζει περιγραφής. Όμως στον ιδιωτικό του χρόνο τα υποκείμενα αυτά, αρνούνται εντελώς την εξωτερική περιγραφή του κόσμου μέσα στον οποίο ζουν. Κάποιος λαϊκός ζωγράφος όπως ο Γιώργος Ορφανός, ζωγραφίζει παράξενα μηχανήματα, επιθετικές μηχανές, και μετά, καταφεύγει στις ονειρικές απόψεις του χωριού του στην Ελλάδα. Ο Λυμπεράτος αντί για την παροικία, ζωγραφίζει επιβάτες, και η Διακοβασίλη, καταφεύγει στο όνειρο ενός κόσμου παιδικού όπως τον έζησε μέσα από τους μύθους, τις καρποστάλ, τα βιβλία και τα κάθε είδους εθνικά σουβενίρ. Η φανταστική σκέψη εκδηλώνεται με την πράξη της ζωγραφικής ή της ποίησης, (ως μια ιδιωτική ιεροτελεστία) που την στηρίζει η δυσaréσκεια για το δημόσιο χρόνο και χώρο των υποκειμένων. Η διαφορά της ιεροτελεστίας αυτής από τις δημόσιες μαζικές ιεροτελεστίες είναι ότι είναι ιδιωτική και άκρος υποκειμενική. Από την άποψη αυτή υποκείται στο νόμο της «ευρετικής διαδικασίας» η οποία οδηγεί στην ανακάλυψη ή την επινόηση παραλλαγών φαντασιακών ικανοποιήσεων. Επειδή οι δημόσιες μαζικές ιεροτελεστίες (εθνικές και θρησκευτικές), είναι κρυσταλλωμένες, και μη επιδεχόμενες αλλαγές, έχουν μια περιορισμένη πολιτισμική προσαρμοστικότητα. Αντίθετα τα ιδιωτικά φαντασιακά συστήματα ιεροτελεστίας, διακρίνονται από μια δυναμική ανάπτυξη, καθώς η μη ικανοποίηση, τα ωθεί στην ανακάλυψη νέων φαντασιακών προσαρμογών στη στέρση.

Στη ζωγραφική της Χαρίκλειας Διακοβασίλη, βλέπουμε ότι έχουμε να κάνουμε θεματολογικά με την αναπαράσταση ενός κόσμου που δεν μπορεί να περιοριστεί, ούτε από τόπο ούτε από χρόνο, όπως γίνεται με την ηθογραφική ζωγραφική. Εκεί που η Λίτσα ζωγραφίζει ένα καράβι να αρμενίζει εμπρός από ένα παράθυρο με ανοιγμένα τα παραθυρόφυλλα, εκεί βλέπουμε σε έναν άλλο πίνακα μια αρκούδα να ψάχνει να βρει κάτι φαγώσιμο μέσα σε ένα

λιβάδι πλημμυρισμένο από λουλούδια. Αλλού ένα κοριτσάκι μέσα σ' έναν κήπο, κοιτάζει από μακριά μια συστάδα σπιτιών, λες και προαισθάνεται τι το περιμένει η αναπόφευκτη ενηλικίωση του. Αλλού, γοργόνες εμφανίζονται τυλιγμένες μέσα στο μυστήριο του κιαροσκοπούρου, και αλλού, αραγμένα καύκια λικνίζονται δεμένα στο μόλο. Σε αυτά τα έργα, που είναι σαν όνειρα ασύνδετα μεταξύ τους, κυρίαρχο είναι το χρώμα που απλώνεται με δυνατές, γρήγορες, κάποτε βίαιες βίαιες, πνευλιές, που προδίδουν άγχος, και στρόβιλο ψυχικό.

Στη ζωγραφική της, η βαθιά μικρασιατική καταγωγή, ο ξεσηπτομός των παππούδων και των γονιών που έγινε με την ανταλλαγή των πληθυσμών, τα χρόνια της νεότητας στη Θεσσαλονίκη, η Κατοχή και ο Εμφύλιος, η Ξενιτιά και η σημερινή ζωή, είναι πράγματα που δεν μπορούν να εκλογικευτούν εύκολα, και να γίνουν κατανοητά. Η ζωή είναι μια περιπέτεια που ίσως το άτομο δεν θέλει να ξαναζήσει, γι' αυτό και καταφεύγει στη μυθολογία, σε γοργόνες και καράβια αλλοπνιά, μιας προαστικής εποχής. Αυτές οι ιδιωτικές ιεροτελεστίες ανακουφίζουν το κείμενο από τη γνώση του ανέφικτου της επιστροφής στην κοινωνική παιδικότητα. Αν και τα χρόνια πέρασαν, αυτό που αντιστέκεται στο ανέφικτο, είναι η δρασερότητα του χρώματος και ο αυθόρμητος τρόπος με τον οποίο τα έργα αυτά έχουν γίνει. Η φανταστική σκέψη είναι ένα γεγονός που δείχνει ότι ο άνθρωπος διαθέτει μέσα του μια υποκειμενική δύναμη η οποία μπορεί να εξισορροπήσει τα δημόσια αδιέξοδα των ημερών μας.

Η λαϊκή ζωγραφική, ως αυτή καθ' αυτή πράξη αυτοσυντήρησης, που λειτουργεί ως αντίδοτο των δημόσιων αδιεξόδων, ασκείται από πολλούς ανθρώπους. Αλλά η παροικία δεν έχει προσέξει αυτό το θησαυρό ευαισθησίας και δύναμης η οποία αποτελεί μέρος της μεταναστευτικής ιστορίας. Συλλογές τέτοιων έργων, δεν έχουν φροντίσει οι οργανώσεις να συστήσουν. Στην Αδελαΐδα ένα μουσείο λαογραφικής και μεταναστευτικής τέχνης που έχει συσταθεί, ζητάει απεγνωσμένα να προσφερθεί ένας χώρος από αυτούς που βγάζουν στο σφυρί οι σύλλογοι που κλίνουν. Θα ευαισθητοποιηθούν άραγε οι παράγοντες έστω και την τελευταία στιγμή;

Αλλά, αν ο λαϊκός αισθητικός λόγος δεν έχει την αναγνώριση που του πρέπει μέσα στις παροικίες, άλλο τόσο μη αναγνωρισμένος είναι και ο αισθητικός λόγος της δεύτερης και τρίτης γενιάς, όταν έχει ως περιεχόμενο νέες ευαισθησίες, όπως είναι οι αγώνες για το περιβάλλον, για τα δικαιώματα των ιθαγενών, για τα γυναικεία προβλήματα και ιδιαίτερα οι αγώνες για τα θέματα ταμπού που σχετίζονται με τη σεξουαλικότητα. Την επόμενη Παρασκευή θα δούμε την περίπτωση του Γιώργου Παζινού ο οποίος ως επιστήμονας καταφεύγει στον φανταστικό λόγο για να ζήσει μέσω αυτού τη «δικαίωση» που η πολιτική αρνείται στη γνώση που φέρνει η επιστήμη.